

2. Денисенко, К. В. Проблеми реалізації права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*, 2024, 1: 323-327.
3. Alyonkin, Olexsii. Забезпечення права на безпечне довкілля в умовах воєнного стану. *Foreign trade: economics, finance, law*, 2024, 134.3: 15-25.

МЕТОДИКА ВІДБОРУ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ МАШИНОБУДІВНОЇ, АГРАРНОЇ ГАЛУЗЕЙ ТА СФЕРИ ПОСЛУГ

Субіна Оксана Олександрівна

Інститут професійної освіти НАПН України

Освіта як процес розвитку людини є важливим фактором формування особистості, громадянина і фахівця. Система освіти є невід'ємною складовою прогресивного руху суспільства, його культури та економічних відносин. Реагуючи на суспільні запити, освіта забезпечує нагальні потреби людства і визначає перспективи його подальших соціальних і економічних трансформацій. Важливою складовою освіти, разом з цілями, завданнями, методами, технологіями та організаційними формами організації освітнього процесу, виступає зміст освіти, що ґрунтується на досвіді людства, набутому в результаті практичної, наукової та культурної діяльності.

Освітній процес, що реалізується з метою формування фахових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників називається професійною підготовкою. За визначенням І. Грищенка «професійна підготовка – це цілеспрямований процес навчання реальних і потенційних працівників професійних знань та вмінь з метою набуття навичок, необхідних для виконання певних видів робіт. Цьому слугують різні форми здобуття професійної освіти – навчання у вищих і спеціалізованих навчальних закладах освіти, стажування на курсах підвищення кваліфікації, удосконалення професійної майстерності на виробництві тощо» [1, с. 56-61]. Зважаючи на дане визначення, основу професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників складає професійна освіта. В Українському педагогічному словнику С. Гончаренка (1997 р.) зміст освіти визначається як «система наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, практичних вмінь і навичок та способів діяльності, досвіду творчої діяльності, світоглядних, моральних, естетичних ідей та відповідної поведінки, якими повинен оволодіти учень у процесі навчання. На зміст освіти впливають об'єктивні (потреби суспільства у розвитку робочої сили; розвиток науки й техніки, що супроводжується появою нових ідей, теорій і докорінними змінами в техніці й технології) та суб'єктивні (політика керівних сил суспільства, методологічні позиції вчених) фактори. Зміст освіти повинен будуватися на науковій основі» [4, с. 137]. Щодо змісту професійної (професійно-технічної) освіти, то відповідно до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (ст. 30) він зумовлюється суспільними вимогами до рівня кваліфікації робітничих кадрів і визначається державними стандартами професійної (професійно-технічної) освіти з кожної професії для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, зазначених у державному переліку професій» [2].

Основна вимога до методики відбору змісту професійної підготовки полягає в тому, щоб зміст підготовки відповідав поставленим цілям, був відповідним і достатнім за повнотою і рівнем відображення практичного досвіду для їх досягнення. Зважаючи на вимоги сучасного ринку праці в затверджених Стандартах професійної освіти за 2023 рік [3] майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної, аграрної галузей та сфери послуг можна виділити групи компетентностей, що є спільними для всіх професій, це зокрема, – комунікативна компетентність; цифрова та інформаційна компетентність; особистісна, соціальна й навчальна компетентність; громадянсько-правова компетентність; підприємницька компетентність; екологічна та енергоефективна компетентність. Засвоєння майбутніми робітниками зазначених здатностей забезпечить їм можливість належно виконувати свої виробничі функції, будувати кар'єрний розвиток, ефективно взаємодіяти з оточенням тощо.

Наступна вимога, що має забезпечуватися при визначенні змісту професійної підготовки, – це його відповідність психолого-педагогічним та загальнодидактичним вимогам, що забезпечують можливість ефективного засвоєння теоретичного матеріалу та необхідних практичних умінь. Важливо, щоб зміст навчальної підготовки був вибудований послідовно згідно з логікою навчання та розвитку особистості, враховував психофізіологічні можливості його засвоєння здобувачами освіти на відповідному рівні за наявності певних обмежень за часом навчання, умов реалізації освітнього процесу тощо. Професор Бабанський Ю. К. (1982 р.) запропонував ряд критеріїв відбору змісту освіти, які кореспондуються із зазначеними вимогами: 1) цілісне відображення в змісті освіти потреб суспільства, рівня сучасної наукової, виробничо-технічної, культурної та суспільно-політичної інформації, а для професійної освіти ще й професійних і виробничих вимог; 2) висока наукова і практична значущість відбраного змісту; 3) відповідність відбраного змісту можливостям учнів; 4) відповідність обсягу навчального матеріалу часу, відведеному на вивчення даного предмета; 5) врахування міжнародного досвіду в структурі змісту освіти з даного предмету; 6) відповідність змісту освіти можливостям навчально-матеріальної та методичної бази закладу освіти.

Ще одна важливий підхід до формування змісту професійної підготовки полягає в його структуруванні, тобто представленні його в певних структурних компонентах, з яких він складається, за різними рівнями освітньої підготовки, формами узагальнення та подання навчального матеріалу. Наприклад, якщо сучасний токар повинен вміти використовувати в своїй діяльності сучасні інформаційні технології, то до складу одиниці змісту, що забезпечує досягнення цієї мети, необхідно включити фрагменти різних дисциплін, що формують відповідну компетентність.

При визначенні змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної, аграрної галузей та сфери послуг важливо враховувати такі характеристики навчального матеріалу, як його складність і трудомісткість, зважаючи на те, що складність навчального матеріалу поняття відносне й суб'єктивне щодо кожного здобувача освіти. Водночас, доступним зміст професійної підготовки вважається тоді, коли він вже успішно засвоюється здобувачами освіти протягом певного часу. Цьому сприяє застосування відомого дидактичного підходу подання навчального матеріалу «від простого до складного». Разом з тим, логічна послідовність подання навчального матеріалу буде забезпечена тільки тоді, коли одночасно буде дотримуватися принцип вивчення матеріалу, що ґрунтується на знаннях та вміннях, набутих при вивченні попереднього.

Трудомісткість змісту професійної підготовки залежить від обсягів діяльності здобувачів освіти для засвоєння навчального матеріалу на заданому рівні. Вочевидь, що трудомісткість засвоєння змісту навчального матеріалу зростає як з підвищенням його складності, так і з підвищенням рівня вимог до його засвоєння, оскільки кожен наступний рівень засвоєння того ж матеріалу вимагає від здобувачів додаткових зусиль. Не потребує доказів і те, що витрати часу здобувачів освіти на оволодіння навчальним матеріалом прямо залежать від дидактичного обсягу цього матеріалу. Висока трудомісткість засвоєння змісту освітньої програми може спричинити перевантаження здобувачів освіти, тому норма навчального навантаження майбутніх кваліфікованих робітників становить 36 академічних годин на тиждень.

Існують різні підходи до кількісної оцінки обсягу навчальної інформації. Більшість з них засновані на підрахунку обсягу формальної інформації, вираженої в бітах. В той же час, думки вчених про кількісну міру сприйняття або переробки людиною інформації, вираженої в бітах, настільки різні, що подібні розрахунки навряд чи варто реалізувати на практиці. Більш переконливими є методики, що засновані на оцінці кількості елементів навчальної інформації, що мають бути засвоєні за певний проміжок часу. Як правило, за одиницю засвоєння в цьому випадку приймається визначення поняття, обґрунтування або твердження, що відповідають їм за складністю опису. В такому випадку йдеться вже не просто про обсяг інформації, а про дидактичний обсягом навчального матеріалу. Професор Фокін Ю. Г. пропонує оцінювати обсяг навчального матеріалу в елементах засвоєння, визначаючи їх як «певне логічно завершене твердження або опис, що містить приблизно 20 слів». Він же висуває гіпотезу, згідно з якою на двогодинне заняття не варто вносити більше 20 елементів для засвоєння.

Ще один підхід до формування змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців має бути спрямований на саморозвиток особистості. Виходячи з чого здобувач освіти повинен мати можливість в межах варіативної складової освітньої програми брати участь у процесі вибору змісту освіти. Ця вимога визначається необхідністю оволодіння здобувачами освіти одним з життєво необхідних видів діяльності, які визначаються метою професійної підготовки, – вмінню вчитися. Таким чином, варто відмітити ще одну методику формування змісту професійної підготовки – це його варіативність, тобто наявність декількох можливих опанування професійними компетентностями, кожна з яких відповідає вимогам майбутньої професії. Підсумовуючи розгляд різних методичних підходів до відбору змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної, аграрної галузей та сфери послуг, варто зазначити, що зміст навчальних матеріалів повинен:

- за повнотою і рівнем відображеного досвіду бути необхідним і достатнім для досягнення цілей фахової підготовки;
- за дидактичним обсягом і послідовністю подання навчального матеріалу відповідати психолого-педагогічним вимогам до навчання і розвитку особистості;
- за своєю структурою являти собою сукупність взаємопов'язаних елементів змісту, виділення яких із загального змісту визначається зовнішньою та внутрішньою значимістю;
- включати до структури змісту обов'язкову (нормативну) та варіативну освітні складові.

Інформаційні джерела:

1. Грищенко, І. М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №7. – С. 56-61. URL: <https://knutd.edu.ua/publications/pdf/56-61.pdf> (Дата звертання 16.06.2024)
2. Закон України № 103/98-ВР «Про професійну (професійно-технічну) освіту». 10.02.1998. 10.02.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звертання 16.06.2024)
3. Затверджені стандарти професійної освіти 2023. Ресурс Міністерства освіти і науки України. URL: <http://surl.li/unvhu> (Дата звертання 16.06.2024)
4. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко; [гол. ред. С. Головка]. – Київ: Либідь, 1997. – 373с. С. 137. URL: <http://surl.li/unubc> (Дата звертання 16.06.2024)

ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Саковський Данило Олександрович

Науковий керівник: Логінова Марина Вікторівна

Дніпровський державний університет внутрішніх справ

Історія людства сповнена прикладів збройних конфліктів, які завдали непоправної шкоди навколишньому середовищу. Сьогодні, з появою хімічної, бактеріологічної та іншої зброї масового ураження, ця загроза стала ще більш реальною. Сучасні війни здатні не просто забруднити довкілля, а й назавжди змінити його, призвести до зникнення видів і деградації екосистем. Війна росії проти України є яскравим прикладом такої загрози. Транскордонне забруднення, отруєння води, знищення лісів - це лише вершина айсберга. Саме тому вкрай важливо дослідити існуючі національні та міжнародні правові норми, спрямовані на захист навколишнього середовища під час війни. Оскільки конфлікт в Україні міждержавний, особливу увагу варто приділити саме міжнародному праву в цій сфері

Питання захисту довкілля під час збройних конфліктів знаходиться на перетині двох важливих галузей міжнародного права: міжнародного екологічного права та міжнародного гуманітарного права. І хоча міжнародне екологічне право є відносно новою галуззю, воно стрімко розвивається, адже збереження довкілля - це необхідна умова виживання людства. Принцип сталого розвитку, що лежить в основі екологічного права, проголошує важливість збалансованого розвитку всіх сфер життя [1, с. 119].

Міжнародна спільнота давно усвідомила необхідність захисту довкілля під час збройних конфліктів. Ще у 1982 році Всесвітня хартія природи закріпила принцип захисту природи від війни як один з основних принципів взаємодії людини з природою. Стокгольмська декларація 1972 року закликала захистити людство і довкілля від загрози зброї масового ураження. Декларація Ріо-де-Жанейро 1992 року пішла далі, проголосивши війну ворогом сталого розвитку та підкресливши необхідність дотримання міжнародного права задля збереження довкілля під час збройних конфліктів. Більш того, було чітко визначено взаємозв'язок між миром, розвитком та охороною довкілля [2, с. 267].